sudegą kauliukai ir smulkių žiestų puodų šukelių.

Šurfe Nr.3, esančiame 20m į rytus nuo perkasos, aptiktas menkai išlikęs kultūrinis sluoksnis. Čia 40-45cm gylyje rastas tik netaisyklingos formos 40cm skersmens akmens amžiaus židinys su smulkiomis stulpavietėmis aplink jį. Šurfe rasta titnago skaldos, keletas lipdytinių nežymiai grublėtu paviršiumi ir žiestų su bangelių ornamentu puodų šukių. Teritorijos žvalgymas parodė, kad didesnėje pušyno prie Neries dalyje yra apardytas akmens ir geležies amžiaus kultūrinis sluoksnis.

Tomas Ostrauskas

ŠALTALIŪNĖS AKMENS AMŽIAUS STOVYKLAVIETĖ - GYVENVIETĖ

Šaltaliūnės akmens amžiaus stovyklavietė-gyvenvietė aptikta 1987-1988 m. Švenčionių raj., Švenčionėlių apyl., tiriant griūvančius į Žeimeną Paduobės-Šaltaliūnės III grupės pilkapius (žr. ATL 1986 ir 1987 metais. V.,1988. P.61-63; ATL 1988 ir 1989 metais. V.,1990. P.61-62). 1990 ir 1991 m. Lietuvos Istorijos instituto ekspedicija ištyrė 164 m^2 plotą.

Kultūrinis sluoksnis geriausiai išlikęs po buvusiais pilkapiais (nors ir apardytas). Už jų ribų jis beveik visiškai nukastas dar supilant pilkapius. Sluoksnių išsidėstymas gana įvairus. Geriau išlikusiose vietose po maišytu (paviršiniu) sluoksniu yra tamsiai pilkas miškožemis - iki 22 cm storio, po juo rudas smėlis - iki 15-22 cm, žemiau gelsvas smėlis - iki 50-70 cm storio. Giliau prasideda švarus baltas smėlis. Išlikęs 10-30 cm, kai kur iki 50-55 cm, storio kultūrinis sluoksnis buvo tamsiai pilkame miškožemyje, rudame smėlyje ir gelsvo smėlio sluoksnio viršutinėje dalyje.

įvairių laikotarpių medžiaga kultūriniame sluoksnyje stratigrafiškai neišsiskyrė, todėl daugelio objektų ir radinių

tiksli chronologinė bei kultūrinė priklausomybė vis dar neaiški. Tiriant paminklą rastos 5 židinių liekanos, 19 stulpaviečių, keletas duobių, 1 akmens skaldykla, 2 titnago apdirbimo vietos. Kultūriniame sluoksnyje buvo gausu riešutų kevalų bei perdegusių kauliukų.

Pagal radinius galima išskirti bent 3 apgyvendinimo ir 1 laidojimo laikotarpius: ankstyvojo mezolito (Kundos kultūros), viduriniojo neolito (Narvos kultūros), vėlyvojo neolito (virvelinės keramikos kultūros) ir geležies amžiaus (1 tūkst. antrosios pusės) laužaviečių liekanos.

1990 ir 1991 metais rasta 8 794 vnt. apdirbto titnago, iš jų 1 711 fragmentų ir nuoskalų su vartojimo žymėmis (utilizacija). Ankstyvojo mezolito medžiagai būdingi 2 Pulli tipo antgalių plunksnų fragmentai. Be jų, dar rastos 4 antgalių įkotės, analogiškos rastiems Pulli antgaliams. Mezolitui priskirtini trikampiai mikrolitai, stambūs galiniai gremžtukai, pagaminti iš masyvių skelčių, stambūs šoniniai rėžtukai, neolitui priskirtinas pusiau šoninis gremžtukas. Vis dėlto daugumos radinių tiksli chronologija dar nėra aiški.

Kiti paminėtini radiniai: 2 lancetai iš taisyklingų skelčių vidurinių dalių, 2 trapecijos (viena iš skeltės vidurinės dalies, antroji, labai masyvi, iš nuoskalos), titnaginio kirvelio ašmenų dalis su gludinimo žymėmis, 19 krūvelėje rastų ašmenėlių (sunykusio kaulinio ietigalio, o gal ir kelių, gulėjimo vieta). Didžiausią dirbinių dalį sudaro įvairūs ašmenėliai ir rėžtukai, daugiausia suformuoti skelčių dalių ir suvartotų ašmenėlių kampuose, nemaža padarytų iš skaldytinių dalių. Daug gremžtukų ir grandukų, padarytų iš nuoskalų, taikantis prie jų formos (paminėtinas 1 taisyklingas rombinis gremžtukas). Rasta ir kitų dirbinių: ylų, grąžtelių ašmenų, peilių, drožiamųjų peilių, kaltelių ašmenėlių. Dauguma rastų skaldytinių visiškai sunaudoti, todėl jų tipų nustatyti neįmanoma. Rasti keli dvigaliai prizminiai ir vienagaliai kūginiai skaldytiniai. Be to, iš kai kurių skelčių

specifinės formos galima spėti buvus vienagalių laivelio pavidalo skaldytinių.

Rasta keletas akmens dirbinių: 2 muštukai, 5 galąstuvai ir jų fragmentai, 1 skobtelio tipo dirbinys gludinimo žymėmis, 4,5x4 cm dydžio plokščias ovalus akmuo su vartojimo žymėmis, apsigludinęs, 5 maži gludinto akmens dirbinių fragmentai.

Surinkti 22 keramikos fragmentai. Iš šių 3 šviesios, rudai rausvos spalvos, trapios, lengvos šukės (molio masėje organinės priemaišos), priskirtinos viduriniajam neolitui, Narvos kultūrai. Vienoje šių šukių išlikęs duobučių ornamentas. Visiškai analogiška keramika rasta Pakretuonės IV stovyklavietėje-gyvenvietėje (žr. ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P. 13-15). Taip pat rasta 16 labai apdūlėjusių keramikos fragmentų (iki 2 cm dydžio), kurių molio masėje smėlis ir grūstas granitas. Šios keramikos priklausomybė neaiški. Viršutiniame maišytame sluoksnyje rastas pilkas indo pakraštėlio fragmentas, molio masė su smėliu ir grūstu granitu. Keletas tokių šukių surinkta tiriant pilkapius 1987 ir 1988 m. Skirtingai nuo anksčiau minėtųjų, jos gerai išlikusios neapdūlėjusios, kietos, netrapios, jos priklauso virvelinės keramikos kultūrai.

Tyrinėjant gyvenvietę, buvusio pilkapio griovio galo dugne rastos laužo liekanos. Laužavietės pėdsakai aptikti ir kito griovio gale. Jas būtų galima sieti su laidojimo apeigomis.

Rimutė Rimantienė

ŠVENTOSIOS 4-osios GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

1990 ir 1991 m. buvo tęsiami tyrinėjimai, pradėti 1986 m. (žr. ATL 1986 ir 1987m. V.,1988.P.20-22; ATL 1988 ir 1989 metais. V.,1990.P.22-25). Prie tyrinėto ploto į šiaurės rytus jungtos tolimesnės perkasos, kurios apėmė buvusio